

**A 2016/2017. tanévi
Országos Középiskolai Tanulmányi Verseny
második forduló**

MAGYAR IRODALOM

1. Javítási – értékelési útmutató
a **Tóth Árpád lírája** című témakörhöz tartozó feladatlaphoz

1. feladat

Tóth Árpádnak a *Lélektől lélekig* posztumusz gyűjteménye előtt mindössze három önálló verseskötete jelent meg életében. Az alábbi táblázatba írja be a megjelent kötetek címét és azok megjelenésének évét!

Kötetcím	Megjelenés éve
1. Hajnali szerenád	1913
2. Lomha gályán	1917
3. Az öröm illan	1922

Elérhető pontszám: helyes válaszelemenként 0,5-0,5 pont, összesen 3 pont

2. feladat

Foglalja össze röviden, hogyan kapcsolódnak az alábbi személyek Tóth Árpád életművéhez! (Válaszai legalább két-két helyes megállapítást tartalmazzanak!)

Csokonai Vitéz Mihály: A szintén Debrecen városában élő költőelőd már korai verseinek emlékidilljében is felbukkan. 1913-ban keletkezett *Invokáció Csokonai Vitéz Mihályhoz* című versében kifejti, hogy a magányban, a betegségben, a szegénységben és a hősies költői hitvallásban is rokonnak érzi magát költőelődjével. Csokonai a magyar költősors „a végső, szent virtus” példája Tóth Árpád számára. *Két régi költő* című versében is Berzsenyi mellett Csokonainak állít emléket.

Arany János: 1917-ben keletkezett a költőelőd születésének centenáriumára írott: *Arany János ünnepére* című költeménye. Arany a magyar sors, a nemzeti költő eszméje, a „mester”, a „szent nagyság”, a „büszke velszi bárd” költője. A világháború ellen is tiltakozó költeményben az 1848 / 49-es szabadságharc vérvészteségeit párhuzamba állítja az első világháború embertelen pusztításával: „*S a vérvesztéstől bágyadt nemzetek / Zokogva egymás kebelére dőlnek...*”

Szabó Lőrinc: Tóth Árpádot „a legtokéletesebb magyar lírikusnak” tartotta. 1923-ban Szabó Lőrinc - Babits Mihály - Tóth Árpád együtt jelentetik meg Baudelaire *A romlás virágai* műfordításkötetét. 1934-ben Szabó Lőrinc rendezte sajtó alá Tóth Árpád *Összes verseit* az addigi kötetek anyagát több ismeretlen verssel, zsengével pótolva. 1942-ben egy bevezető tanulmánnyal adja ki Tóth Árpád versfordításait: „*Az utolsó versíró-korszak nyugodt, fölényes rajzoló és festőtechnikája, a költői beszéd sima lejtése, a hanghordozás természetessége persze számtalanszor teljes erővel érvényesült, kezdettől fogva, s aztán mindinkább, a műfordításokban is ... Tóth Árpád külföldi antológiája ... gyönyörű gyűjtemény, kétségtelenül egy nagy és tudós költő jelentős műve*” (Szabó Lőrinc: *Tóth Árpád, a versfordító*).

Albert Samain: (1858– 1900) francia szimbolista író és költő. Tóth Árpád több versét is fordította (többek között: *Az infánsnő kertjében, Takarodó, Meghitt muzsika, Zene mellé*), a modern költői megújulás egyik mintaképnek tekintette. Rokonok a betegséggel is összefüggő melankóliában. Samainról írott portréjában így jellemzi költőtársát: „ezüst trillájú csalogány a nagyvárosi házrengeteg alkonyati magányában”. Első verseskötetébe, a *Hajnali szerenádba* (Ady példája nyomán, aki három Baudelaire-sonettet is közölt az *Új versekben*) Samain *Retraite* című költeményének fordítását is felvette.

Kardos Albert: a századfordulón élő irodalomtörténész, tanár, a debreceni Csokonai Kör titkára. Számos irodalomtörténeti-nyelvészeti tanulmányt publikált. A pesti bölcsészkar elvégzése után Szentesen és Debrecenben tanított. Debrecenben előbb főreáliskolai tanár, később gimnáziumi igazgató lett. A gimnazista Tóth Árpád egyik első mestere, legkedvesebb tanára. 1902-ben az ifjú Tóth Árpád az ő hatására lépett be az irodalmi önképzőkörbe, ahol első műfordítói-költői szárnypróbálgatásait is bemutathatta.

Elérhető pontszám: helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 5 pont

3. feladat

Rába György szerint Tóth Árpád a „világirodalom nagyjaiban a szó mélyebb értelmében vett beszélgető társakat talált. Műfordítói pályáját ez a szakaszos és mindig elmélyült ismerkedés jellemzi”. 1923-ban két olyan könyv is született, amely Tóth Árpád műfordításait is tartalmazza: egy önálló és egy többszerzős Baudelaire-kötet. Töltse ki az alábbi táblázatot!

	Műfordításkötet címe	Műfordító(k)
Önálló műfordításkötet	Örök virágok	Tóth Árpád
Baudelaire-kötet	A romlás virágai	a) Babits Mihály b) Szabó Lőrinc c) Tóth Árpád

Elérhető pontszám: helyes válaszelemenként 0,5-0,5 pont, összesen 2 pont

4. feladat

Tóth Árpád Baudelaire mellett számos költőt fordított. Az alábbiakban más szerzőktől származó műfordításaiból idézünk. Nevezze meg az eredeti mű szerzőjét és címét!

a)

S úgy tetszett: a függöny leng és bíborán bús selymú zengés

Fájó, vajú, sose sejtett torz iszonyt suhogva jár, -

Rémült szívem izgatottan lüktetett s én csitítottam:

„Látogató lesz az ottan, azért roppan künn a zár,

Késő vendég lesz az ottan, azért roppan künn a zár,

Az lesz, más ki lenne már?”

Szerző: **E.A. Poe**

Műcím: **A holló**

b)

Különben csak torzult és suta kő

lenne, lecsapott vállal meredő,

nem villogna, mint tigris bőre, nyersen,

s nem törnék át mindenütt busa fények,
mint csillagot: mert nincsen helye egy sem
mely rád ne nézne. Változtasd meg éted!

Szerző: **R.M. Rilke**

Műcím: **Archaikus Apolló-torzó**

Elérhető pontszám: helyes válaszonként 0,5-0,5 pont, összesen 2 pont

5. feladat

Tóth Árpád 1921-ben Babits egyik híres műfordítását versben méltatta. Melyik Tóth Árpád költeményből való az alábbi idézet? Melyik Babits-műfordításra utal a versben? Nevezze meg az eredeti mű szerzőjét és címét!

Kik összegyűltetek ma e teremben,
S kiket meleg fényével átitat
Csodákra váró, méla mélyü csendben
A szívekből kigyúló áhitat,
Köszöntöm ím a bennetek parázsló
Tüzet az idők komor hidegén,
Legyetek üdvöz egy nemes varázsló,
Egy tiszta költő arany szigetén.

Igen, míg künn a bús kor rossz viharja
Vak hullámokkal zúzni fenyeget,
S a vén világot jajgatni kavarja,
Hajókat sújtva és reményeket,
Ó, jertek, megpihenni, felpihenni
A parton, ahol megtörik az ár,
Ahol a vad vész verve búj lihegni,
Mert Prospero varázsvesszője vár.

A Tóth Árpád-vers címe: **Prospero szigetén (Egy Babits ünnepély prologusa)**

Az eredeti mű szerzője: **Shakespeare** címe: **A vihar**

Elérhető pontszám: összesen 2 pont

7. feladat

Tóth Árpád több kortársát versben köszöntötte. Nevezze meg a méltatott személyeket!

a)

„Csodállak, aki jöttél e vig Kánába s készitsz
Setét, erős bort nekünk könnyeid szent vizéből,
S áldlak, mert újra zengő s ámbrás, csókok ízétől
Ajka ama holt lyánynak, ki a magyar Poézis.
Áldlak, mert csodát mivelsz... bénák s vakok között,
Míg gőggel megtagad sok vénhedt írás-túdó,
S míg fitymál unt rímekkel sok ósdi sírás-túdó,
Áldlak, mert szent magyar vagy, nagy és megöklözött...”

Kihez szól a vers? **Ady Endréhez / (műcím: Ady Endrének)**

b)

„Szerkesztöm, édesapám a betűben,
Hadd köszöntsön e dadogó levél,
Bár óda járna Néked, nagyszerűen
Csillogó homlokú ének, kevély,
De mindegy. Az sem zenghetné ki hűbben,
Ki vagy nekünk s képed bennünk hogy él,
Mert minden toll erőtlen és lapos toll
Méltón dicsérni Téged, jó apostol!”

Kihez szól a vers? **Osvát Ernőhöz / (műcím: Levél Osvát Ernőhöz)**

Elérhető pontszám: helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 2 pont

8. feladat

Tóth Árpád többféle stílusirányzatot ötvözött költői világában. Töltse ki a táblázatot!

Tóth Árpád-versrészlet	A jellegadó stílusirányzat megnevezése
<p>„Nézd, már a lelkem bús, üres liget: Egy sarka temető: vad ugaron Fejfák, sötét emlékek, csupa rom, S éjjel rémek vetik fel testüket.</p> <p>Másik sarkában vén kastély, süket Csöndben borong, fölverte dudva, gyom, S este haza a kongó udvaron A társtalan lovag, a bú üget.” <i>(Kastély és temető)</i></p>	szimbolizmus
<p>„Akkor voltam fiatal, Hogy elmentem innen, Egy-két zsenge diadal Úzött nagyra mennem, Jártam büszke hegyeken, Hazajöttem mármost, S kijózanít hidegen Most ez a nagy, idegen, Virágtalan város.” <i>(Hej, Debrecen...)</i></p>	újnépesség
<p>„Hogy is volt csak? A fáradt, bús öt érzék, Öt halk rabszolgám, ernyedten pihent, A színek selymét és a hangok ércét Elejtették. Sötét volt. Tiszta csend.” <i>(Szédület)</i></p>	impresszionizmus
<p>„Ó, mennyi pompa van e vén világon, Túlérett és pazar és érthetetlen, A nők csókja, a sárga lomb az ágon És ég és drága tenger, mérhetetlen” <i>(Ó, mennyi pompa)</i></p>	szecesszió

Elérhető pontszám: helyes válaszelemenként 1-1 pont, összesen 4 pont

FIGYELEM!

A feladatlap megoldása után kidolgozandó TÉTEL CÍME:

Stílusirányzatok sokféleségének megjelenése Tóth Árpád lírájában

2. Javítási – értékelési útmutató**a Csiky Gergely színművei (A proletárok, A nagymama, Buborékok)**

című témakörhöz tartozó feladatlaphoz

1. feladat**Foglalja össze tömören az alábbi poétikai, drámaelméleti fogalmak lényegét a pályázati témával összefüggésben!**

komikum *Neveltséges hatásra épülő, műfajteremtő esztétikai minőség. Arisztotelész szerint neveltséges „valamely hiba vagy rútság, amely fájdalmat nem okoz”. Formái: helyzet-, jellem-, nyelvi komikum. A Csiky színművek légkörét a komédia határozza meg. A komédia elemei [komikus karakterek (pl. *Proletárokban* karrieristák, léhűtők, rovott múltú ügyvéd, uzsorások stb.), a szereplők hamis önértékelése (pl. *Buborékokban* Szidónia; „a félre”, „magában” instrukciókkal jelzett helyzetek), komikus helyzetek (pl. Szerafin hazugsága –, az apja fizette ki az ékszereket” - Solmay, Rábay, Szidónia jelenete; *A nagymama*: Örkényi báró megjelenése stb.) ötvözése más drámai műfajok elemeivel.*

bohózat *A vígjáték egyik fajtája, amely inkább a helyzetek, mint a jellemek komikumára épül. Pl. Solmay és Gombos párbeszéde. Solmay tudja, hogy Szidónia hallgatózik, és egyre hangosabb beszédre biztatja Gombost, így Szidónia tudomására hozhatja, amit nem mer elmondani neki. Jellemző, hogy a bohózatiként induló jelenetek hirtelen komolyra fordulnak, kettős hatásúak.*

társalgási dráma *Dialógusokra épülő színjátéktípus. Rendszerint egy szalonban történő társalgás a cselekmény alapja. A társalgási dráma elemeit szintén ötvözi Csiky, gyakran az előrejelzés eszköze: a *Buborékokban* a szobalány és Solmay beszélgetése az öltözködésről, előrevetíti, hogy az ékszerrel, divattal, hiúsággal kapcsolatos jelenetek következnek.*

társadalmi dráma *Olyan mű, mely témáját az író korából meríti, és a kor aktuális társadalmi problémáival foglakozik. A műfaj megteremtője Csiky.*

„hasznos színház” A kor középfajú drámája az ifjabb Dumas elméletét ülteti át a gyakorlatba: a „hasznos színház” - amelynek darabjait „tézisdrámáknak” is nevezik –elmélete szerint *„A színház nem cél, hanem csak eszköz, küldetése társadalmi problémák köré rendezett előadás, erkölcsnemesítő célzatú .társadalomkritika.. A Csiky-színművek a polgári erkölcs normáival szembeállítják a valóságot.*

szatirikus komédia A szatíra a komikus ábrázolás válfaja, amely gúnnal mutatja be az ábrázolt jelenséget. Csiky jellemábrázolás módszereiben a szatíra vagy a humor azt is jelzi, hogy a szereplőkkel kapcsolatos írói állásfoglalásban milyen arányú a komikus távolságtartás, ill. az azonosulás. Pl. Az író erős szatirikus éllel ábrázolta „proletárjait”, keményen bírálta a korabeli társadalom visszásságait.

Elérhető pontszám: válaszelemenként 1 pont, összesen 6 pont

2. feladat

Készítsen vázlatot Csiky Gergely irodalmi munkásságának bemutatásához!

(Kulcsszavak: Drámaíró, műfordító, a Kisfaludy Társaság másodtitkára, a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja.

Első versét nyolcéves korában, mint elsős gimnazista írta anyjához. Marosi Gyula név alatt küldött a lapokba dolgozatokat; **legelső kísérletei francia és angol elbeszélések fordításai.** A Napkelet már 1858-ban nevével közölt tőle verset. Mint VIII. osztályos tanulónak, az ifjúság által kiadott Zsenge Mutatványokban 12 költeménye jelent meg.

A papi pályára készülve még közelebb került az irodalomhoz, és a teológiai tudományok mellett már a drámaköltéssel is próbálkozott. A szemináriumi **magyar egyházi irodalmi iskola lelkes munkatársa, később elnöke volt.** Mint tanár **az egyházi irodalom terén kezdett működni.**

1875-ben megjelent A jóslat című vígjátéka, melyet az Akadémia a 100 aranyos Teleki-díjjal jutalmazott, s ettől kezdve a színműírás és a fordítás lett Csiky Gergely igazi működési tere. ,

Harmincöt eredeti színművet írt, és harminckilencet fordított le idegenből magyarra. Mint színműíró **eleinte a romanticizmus felé hajlott,** később **a realizmus adott darabjainak különös értéket és jelentőséget, s korának legkitűnőbb társadalmi színműírója lett.** ,

1877-ben Janus című színművével ismét ő kapta a 100 aranyos Teleki-díjat; ugyanebben az évben került színre **A magusz című, egyfelvonásos** tragédiája; ezt **követte az Ellenállhatatlan, amellyel 1878-ban a 400 aranyos Karácsonyi-díjat nyerte el (a Nemzeti Színházban október 11-én** mutatták be). **1879-ben a Bizalmatlan** című négyfelvonásos verses vígjátéka nyerte el a 100 aranyos Teleki-pályadíjat.. **1879-ben rövid időre Párizsba utazott a színházak tanulmányozására. Onnan hazatérve megírta nagy hatású** társadalmi drámáját, **A proletárokat** (a Nemzeti Színház 1880. január 23-án mutatta be, és 1887-ben utólag elnyerte a Karácsonyi-díjat

Elérhető pontszám: a vázlat tartalmára 3 pont, a vázlat formai megjelenítésére 1 pont,

összesen: 4 pont

3. feladat

Janovics Jenő színész, színiigazgató, rendező, Csiky Gergely tanítványa sorait idézzük:

"Sehol a világon olyan komoly és nagy fontossága nincs a színpadnak, mint éppen hazánkban. Amíg más országokban csak szórakoztató hely, nálunk művelődésünknek hatalmas tényezője, hűséges tükre s szerencsétlen időkben a nemzet érzésének, a nemzeti nyelvnek, nemzeti szellemnek utolsó és bevehetetlen bástyája."

(Janovics Jenő színházigazgatói pályázatából)

A korabeli színjátszás helyzetének tömör összefoglalásával érveljen a szöveg igazsága mellett!

(Kulcsszavak: A színház a 19. század első felében *a kor eszméinek leghatásosabb hordozója*. A színjátszás a közönség részvételét kívánta meg, s ez *egyben alkalom volt a közös megnyilvánulásokra*. A magyar nyelv és irodalom, a magyar kultúra, sőt bizonyos politikai törekvések megtestesítőjévé lépett elő a színház. *Az állandó német színház mellé, a hazafias lelkesedés kifejezőjeként segített életre hívni, a Pesti Magyar Színházat (1837)*, amely 1840-től, a XLIV. tc. értelmében Nemzeti Színházként működött.

Elérhető pontszám: 3 pont

4. feladat

Mely Csiky színműre ismer rá az alábbi megállapításból? 4-5 mondatos indokoló válaszában térjen ki a műnek az író pályaképében való helyére is!

Az író "...merész kézzel, éles megfigyeléssel nyúlt be az élő magyar társadalomba, egy sereg pompásan kidomborított, vérből és húsból való alakot vonultatott fel a színpadra."
(Mikszáth Kálmán)

A proletárok jellegzetes alakjai a társadalom élősdi rétegének tipikus képviselői. Többségében züllött úri alakok; kenyerük a zsarolás, a csalás, a hazudozás.

Csiky. 1879-ben néhány hónapra Párizsba utazott, tanulmányozta a korabeli színházat és a francia színpadi szerzők drámáit. A tanulmányút nemcsak színpadtechnikai és dramaturgiai ismereteit gazdagította, hanem a tematikai megújulást, a magyar társadalmi élet realisztikus megközelítését és kritikus ábrázolását is elősegítette.

Hazatérve rövid idő alatt megírta *A proletárokat*, melynek bemutatóját kitörő lelkesedés fogadta. „Az 1880-as Csiky-premier valóban korszakhatár a század második felének magyar drámatörténetében

A drámatörténet úgy tartja nyilván, hogy itt kezdődik a realista igényű magyar társadalmi dráma.

Elérhető pontszám: 2 pont

5. A proletárok más címmel is szerepel a színházak repertoárjában. Milyen címekkel, és mi az oka a címváltoztatásnak?

címek: A magyar színpadokon az 1950-es évek elején *Ingyenélők*, később pedig *Mákvirágok*, *Prolik* címen is játszották a darabot.

ok: A darab címe már a szerző korában is megtévesztő volt. Csiky a jelek szerint nem ismerte a *proletár* szó modern jelentését, ezért azt az antik értelmében használta: lényegében a dologtalanokat, élősdiakat értette rajta.

Elérhető pontszám: 2 pont

6. Nevezzen meg 3 híres színészt, akik Csiky drámáiban emlékezetes alakítást nyújtottak!

A színész neve és szerepe:

A színész neve és szerepe:

A színész neve és szerepe:

pl. **Prielle Kornélia** *A proletárookban* Kamilla; a *Buborékokban* Solmayné, *A nagymamában* Szerémy grófné / **Márkus Emília** *A proletárookban* Irén, a *Buborékokban* Szerafin/ **Gózon Gyula** a *Buborékokban* Solmay / **Ladomerszky Margit** *Buborékokban* Solmayné/ **Tolnay Klári** *A nagymamában* Szerémy grófné / **Sinkovits Imre** *A nagymamában* Koszta Sámuel / **Dajka Margit** *A nagymamában* Szerémy grófné / **Bessenyei Ferenc** *A nagymamában* Örkényi Vilmos / **Csákányi László** Koszta Sámuel

Elérhető pontszám: 3 pont

FIGYELEM!

A feladatlap megoldása után kidolgozandó **TÉTEL CÍME:**

**Élethelyzetek, életformák, értékrendek dramaturgiai megjelenítése
Csiky Gergely színműveiben
(*A proletárok*, *A nagymama*, *Buborékok*)**

3. Javítási – értékelési útmutató**Az erdélyi történelmi regény****(Kós Károly: *Varju nemzetség*; Makkai Sándor: *Ördögsekér*; Tamási Áron: *Hazai tükör*)**

című témakörhöz tartozó feladatlaphoz

1. feladat**Tiszteletbeli „ragadványnevek”**

Nevezze meg, kit takarnak az alábbi, írók által adott tiszteletbeli „ragadványnevek”? Két-két tény kiemelésével magyarázza, milyen összefüggéseket rejtenek e megnevezések!

„Ragadványnév”	Szerző	Magyarázat
A magyar García Lorca	Tamási Áron	<ul style="list-style-type: none"> - García Lorca drámáihoz hasonlítják Tamási Áron drámáit - lélektani színművek (pl.: Énekes madár, Tündöklő Jeromos) - népköltészeti elemek, a népi színjátszás hagyományai és modern drámai újítások ötvözése - színműveiben: filozófiai-intellektuális kérdésselvetések és a közösségi téma összekapcsolódik - metaforahálóra épülő színművek
Sztánai polihisztor	Kós Károly	<ul style="list-style-type: none"> - Kós Károly a kalotaszegi Alszezen, Sztána határában építette fel – eredetileg nyári laknak szánt – házát, a Varjúvárat - tevékenysége szerteágazó volt: építész, író, irodalomszervező, könyvkiadó, grafikus, könyvtervező, politikus, tanár
Prédikátor író	Makkai Sándor	<ul style="list-style-type: none"> - a kolozsvári Református Teológián, illetve a Magyar Királyi Ferenc József

		<p>Tudományegyetemen szerzett diplomát</p> <ul style="list-style-type: none"> - református teológus és tanár volt - „utódja” a reformáció korabeli prédikátoriróknak: <ul style="list-style-type: none"> • történelmi érdeklődés • erkölcsi példázat • tiszta magyar nyelv iránti elkötelezettség • püspök, tanár, író, irodalomszervező
--	--	---

**A szerző nevének helyes megnevezése: 0,5 pont, a magyarázat 0,5 pont,
összesen: 3 pont**

2. feladat

Irodalomszervező írók

Határozza meg az alábbi két irodalmi „közösséget”! Ismertesse Makkai Sándor, Kós Károly és Tamási Áron szerepét ezen irodalmi közösségek létrehozásában!

a) Erdélyi Szépmíves Céh:

- 1924-ben Kós Károly, Nyíró József, Ligeti Ernő, Kádár Imre, Paál Árpád, Zágoni István Kolozsváron Erdélyi Szépmíves Céh néven könyvkiadót hozott létre. 1926-ban, a Helikon munkaközösség megalakulása után az Erdélyi Szépmíves Céh a helikoni munkaközösség irányítása alá került. A könyvkiadót ténylegesen Kós Károly igazgatta. 1944-ig működött.
- 1924–1944 között 166 könyvet jelentettek meg, többek között: Kós Károly Varju nemzetség, Makkai Sándor Ördögszekér, Tamási Áron Ábel a rengetegben c. könyvét.

b) Helikoni írói közösség:

- 1926-ban Kemény János meghívására az erdélyi írók Marosvécsen találkoztak, írói munkaközösséget alapítottak Helikon néven. A közösség 1944-ig működött, „meghívásos alapon” bekapcsolták munkájukba az induló tehetségeket is. A marosvécsi Helikon mint íróközösség, különféle irodalmi és világnézeti irányzatok megegyezése révén jött létre. „Az az erdélyi írói közösség – nyilatkozta 1928-ban Kuncz Aladár a Helikonról –, amelynek magam is tevékeny tagja vagyok, az irodalmi szabadság elvét testesíti meg. Politikai és világnézeti kérdésekben a legnagyobb türelemmel vagyunk egymás iránt, közös célunk az erdélyi kultúra ápolása: ebben egyek vagyunk valamennyien.”
- Makkai Sándor az erdélyi magyarság szellemi egységének és nemzetiségi öntudatának kialakítását várta az irodalomtól. „Az, amiről nálunk szó van, az erdélyi magyarság lelki és szellemi életének szervezett, öntudatos, egységes kialakítása, az erdélyi magyarság

műveltté tétele, nemzet és egyetemesen emberi szempontból, az intézményes módok folytonos csökkenése következtében elsősorban és legfőképpen az irodalom eszközeivel történhetik meg.”

- Kós Károly, Makkai Sándor és Tamási Áron az alapító tagok között voltak.

Minden helyes válasz: 1 pont, összesen: 2 pont

3. feladat

A tanulmányírók

Makkai Sándor, Kós Károly és Tamási Áron is írt tanulmányt az erdélyi irodalom helyzetéről. Nevezze meg egy-egy tanulmányuk címét!

Szerző	Tanulmány, értekezés címe
Makkai Sándor	Közösség és irodalom (1927) Tamási Áron új könyvének jelentősége (1928) Az irodalom szelleme (1930)
Kós Károly	Régi Kalotaszeg (1911) Programadás és programvállalás (1931)/Makkai Sándor: Magunk revíziója c. könyvről/ Kisebbségi irodalmunk szelleme (1931) Népi kultúrák egyetemes alapjai (1968)
Tamási Áron	Gondolat és árvaság (1923-35) /Többek között Kós Károly Varju nemzetségéről/ Virrasztás (1943)

Minden helyes válasz: 1 pont, összesen: 3 pont

4. feladat

Az alábbi eszmék Makkai Sándor, Kós Károly és Tamási Áron irodalomszervező és elméleti munkásságának központi fogalmai. Értelmezze ezeket az eszméket a három író munkássága alapján!

a) **transzilvánizmus:** „erdélyi gondolat”

A szó Erdély latin nevéből (Transsylvania) származik. A Helikoni közösség ideológiája, kulturális programja. Kuncz Aladár, Kós Károly, Makkai Sándor nagy programadók voltak. Cél: kultúra által Erdély identitásának megőrzése, a „három nemzet” kulturális szinkronitásának, egyenrangúságának elismerése politikai, vallási prioritások nélkül. Európaiság és kisebbségi, nemzeti kultúra összekapcsolása.

b) **népi gondolat:** A transzilvanizmus nem egységes ideológia, hanem eszmei áramlatok együttese. Magában foglalja a nyugatos individualizmust éppúgy, mint a történelem iránt elkötelezett, mandátumos író kultuszát. Ez utóbbi egyik áramlata a népi gondolat, melyről Makkai László (Makkai Sándor fia) így ír: „Megindult a XIX. századi tradíciók nyomán a sajátos erdélyi műfajnak, a történelmi regénynek a renaissance-a is. De nem maradtak el a hagyományok ápolása kedvéért a legújabb eszmei áramlatoktól sem. A népi gondolat, a kultúrának az ősi [...] népi gyökerekből való újjáteremtése a mai erdélyi magyar irodalomnak a sajátos erdélyi mellett másik nagy vezéreszméje.” Az erdélyi kultúra „tisztá forrása” a népművészet, a népi kultúra.”

Minden helyes válasz: 1 pont, összesen: 2 pont

5. feladat

A történelmi regény XX. századi megújítói

Az erdélyi történelmi regény a történelmi regény sajátos változatát jelenti. Nevezzen meg két-két poétikai-retorikai elemet, melyekkel Makkai Sándor, Kós Károly, illetve Tamási Áron létrehozták saját történelmi regényvariánsukat! Állítását regényekből vett példákkal támassza alá!

Szerző	Poétikai-retorikai elem	Példa
Makkai Sándor	műfajkeverés	<ul style="list-style-type: none"> - néphiedelmek (boszorkányok: Rebi néni, Báthory Anna) - modern lélektani regény (Báthory Anna magánya, beteljesületlenül szerelme, örülete)
	erkölcsi példázatosság	<ul style="list-style-type: none"> - Báthory Anna elhagyja ősei erkölcsi követelményeit, így hullása sorsszerű - egyéni és közösségi eszmék nem elválaszthatóak egymástól

Kós Károly	műfajkeverés	<ul style="list-style-type: none"> - krónika: a regény a reformáció korabeli krónikásirodalmat idézi meg (alcíme is ezt sugallja) - Családragény (Varju nemzetség 4 generációja) - történelmi legendák (Zólyomi harács, Rákóczi György kapzsisága)
	sűrités	<ul style="list-style-type: none"> - jelenetező technika: a négy generációból az első kettő csak rövid jelenetekben tűnik fel, később is, János, illetve fia, Gáspár élete és a történelem nagy jelenetekben kapcsolódik össze - drámaiság: belső széthúzás (Bethlen ↔ Rákóczi, Varju ↔ Maksai)
Tamási Áron	műfajkeverés	<ul style="list-style-type: none"> - a történelmi regény csak fikció, valójában fiktív önéletírás, memoár, életkép - székely balladák (Gábor Áron és szerelme)
	népiesség	<ul style="list-style-type: none"> - székely nyelvi fordulatok (kevés)

		beszéd, népköltészet képei, alakzatai - népi alakok, életképek
--	--	---

Minden helyes válasz: 0,5 pont, összesen: 6 pont

6. feladat

Nevezzen meg két építészeti alkotást, melyet Kós Károly tervezett!

(Minden helyes válasz elfogadható.)

Budapesti állatkerti pavilonok (főbejárat, madárpavilon...), Székely Nemzeti Múzeum (Sepsiszentgyörgy) Varjúvár (Sztána), Wekerle telep (Budapest), „Kós-ház” (Miskolc)

Minden helyes válasz: 0,5 pont, összesen: 1 pont

7. feladat

A megadott történelmi regényeken kívül még két-két alkotást soroljon fel a szerzőktől!

(Minden helyes válasz elfogadható.)

Szerző	Műcím
Kós Károly	Atila Királról Ének, Gálok, Az országépítő, Budai Nagy Antal, István király
Makkai Sándor	Számadás, Holttenger, Megszólalnak a kövek, Táltoskirály, Sárga vihar, Szép kísértet
Tamási Áron	Lélekindulás, Ábel-trilógia, Énekes madár, Jégtörő Mátyás, Tündöklő Jeromos, Csalóka szivárvány, Bölcső és bagoly, Hullámzó vőlegény, Világ és holdvilág

Minden helyes válasz: 0,5 pont, összesen: 3 pont

FIGYELEM!

A feladatlap megoldása után kidolgozandó TÉTEL CÍME:

**A történelmi regény funkciói és céljai Erdély magyar irodalmában
1920 után**

4. Javítási – értékelési útmutató

az **Orwell világa (1984, *Állatfarm*)** című témához tartozó feladatlaphoz

1. feladat

Az alábbi feladatban az utópia/disztópia műfajához kapcsolódó írók és műveik szerepelnek. Egészítse ki a táblázatot!

az író neve	a mű címe	évszázad vagy évszám
Babits Mihály	Elza pilóta vagy a tökéletes társadalom	1933
J. Zamjatyin	Mi	1921
Campanella	A Napváros (Napállam)	1602
Suzanne Collins	Az éhezők viadala	2008

(Az évszázad megjelölése is elfogadható!)

Elérhető pontszám: helyes soronként 1 pont, összesen 4 pont

2. feladat

Nevezze meg azt a két magyar szerzőt és műveiket, akik Swift Gulliverjének modern továbbgondolását írták meg a XX. század első évtizedeiben!

szerző: Karinthy Frigyes

a mű címe: Capillária vagy Utazás Faremidóba

szerző: Szathmári Sándor

a mű címe: Kazohinia

Elérhető pontszám: helyes válaszonként 0,5-0,5, összesen 2 pont

3. feladat

A szélmalom az *Állatfarm* központi szimbóluma. A mű alábbi szereplőihöz kapcsolódva igazolja az állítást!

Napóleon: Napóleon – Hógolyóval ellentétben – kezdetben ellenzi a szélmalom építését. Hatalmi ambícióinak útjában áll a szélmalom grandiózus terve. S hiába Hógolyó „Állatok Hőse” kitüntetése, Napóleon kutyáival elüzi őt. Később mégis magáévá teszi a tervet (sőt azt állítják, Hógolyó tőle lopta el), s rendkívüli feladatként jelöli meg az építkezést. Ennélfogva csökkenti a fejadagokat, szinte rabszolgamunkára kényszeríti a farm állatait. A malom elleni támadásokat az ellenségkép megtartására használja fel.

Hógolyó: A szélmalom megépítésének terve az ő fejéből pattan ki (más, a farm életét javító ötletek mellett), s ragyogó szónoklataival népszerűsége nő. Őszintén ecseteli az építkezés nehézségeit, de az azt követő háromnapos munkahét lehetősége, a farm életszínvonalának javulása a többséget megnyeri az ügynek. Elüldözése után a malom elleni „merénylet” elkövetésével vádolják, így a sikertelenség okozójává teszik, s távollétében halálra ítélik.

(Más, helytálló gondolat is elfogadható.)

Elérhető pontszám: a helyes válaszokért 1-1 pont, összesen 2 pont

4. feladat

Melyik, az 1930-as években történt esemény fordított Orwell világképén? Miért? Nevezzen meg két írását ebből az időszakból, amelyek a változást már egyértelműen jelzik!

a) A spanyol polgárháború keserű tapasztalatai átformálták Orwell világképét. Már nem hitt a szovjet típusú szocializmusban, szembefordult tévedéseivel. A harmincas években Európában és Amerikában értelmiségiek tömegei éltették a bolsevizmust. Társutasok tucatjai lelkendeztek a Szovjetunióban tett „baráti” látogatásairól, s nem voltak hajlandóak tudomást venni az égbekiáltó igazságtalanságokról és törvénytelenégekről.

„Orwell tisztánlátásához talán az is hozzájárult, hogy A wigani móló című könyvében írott visszafogott, de egyértelmű bírálatát magára vette a baloldali értelmiség. A művet megjelentető Baloldali Könyvklub mindenható vezetője, Victor Gollanz példátlan módon afféle értelmező előszót írt, amelyben Orwell „ballépéséről” és „alsó-középosztálybeliségéről” elmélkedett. Amikor pedig megjelent a spanyol polgárháború keserű tapasztalatait összegző Hódolat Katalóniának, a nemzetközi baloldal végleg száműzte köreiből az író.” (http://mno.hu/migr_1834/orwell-listaja-732455)
(*Más, helytálló gondolat is elfogadható.*)

b) A két mű címe:

A wigani móló (1937)

Hódolat Katalóniának (1938)

Elérhető pontszám: 2 pont**5. feladat**

Mi a kapcsolat Orwell és az alábbi fogalom, illetve nevek között?

társutas Így nevezték a kommunisták kezdetben azokat az értelmiségieket (később más pártbeli politikusokat is), akik rokonszenveztek a kommunista eszmével, és bizonyos esetekben a kommunisták mellett léptek fel.

Michael Radford az 1984 c. film rendezője.

Aldous Huxley angolt és franciát tanított Orwellnek (1917-ben) Etonben v. a Szép új világ hatása az 1984-re.

Elérhető pontszám: helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 3 pont**6. feladat**

Mutassa be az óceániai társadalom szerkezetét! Az egyes szintekhez írjon rövid magyarázatot is!

„A piramis csúcsán **Nagy Testvér** található. Nagy Testvér csalhatatlan és mindenható. Minden sikert, minden teljesítményt, minden győzelmet, minden tudományos felfedezést, minden ismeretet, minden bölcsességet, minden boldogságot, minden értéket közvetlenül az ő vezérsége és sugalmazása következményének tartanak. Nagy Testvért soha senki nem látta. Egy arc a deszkakerítéseken, egy hang a teleképben. Bizonyosra vehetjük, hogy sohasem fog meghalni, s máris igen bizonytalan, hogy mikor született. Nagy Testvér az az álarc, amelyben a Párt a világ számára megmutatkozik. Szerepe az, hogy gócpontja legyen a szeretetnek,

félelemnek és tiszteletnek, vagyis azoknak az érzelmeknek, amelyeket könnyebb egy egyén, mint egy szervezet iránt érezni.

Nagy Testvér után következik a **Belső Párt**, amelynek taglétszáma hatmillióban van megszabva, vagyis valamivel kevesebben, mint Óceánia lakosságának két százaléka.

A Belső Párt után következik a **Külső Párt**. Ha a Belső Pártot az Állam agyaként jellemezzük, a Külsőt joggal hasonlíthatjuk a kezéhez.

Ez után következnek a néma tömegek, amelyeket „**prolik**”-ként szoktunk emlegetni; ezek a népességnek körülbelül nyolcvanöt százalékát teszik ki. Fentebb használt osztályozási terminológiánkkal élve a prolik jelentik az alsó csoportot, hisz az Egyenlítő vidékének rabszolganepei, amelyek folyton egyik hódító kezéről a másikéra kerülnek, nem állandó vagy nélkülözhetetlen részei a társadalmi struktúrának. <http://mek.oszk.hu/00800/00896/00896.pdf> (114. oldal)

(*Más, helyálló gondolat is elfogadható.*)

Elérhető pontszám: 4 pont

7. feladat

Mit jelentenek az alábbi *újbeszél* fogalmak?

bűnstop – „A bűnstop azt a képességet jelenti, hogy az ember szinte ösztönszerűen meg tud torpanni bármilyen veszedelmes gondolat küszöbén.”

feketefehér – „Mint oly sok újbeszél szónak, ennek is két, egymásnak ellentmondó jelentése van. Ellenfélre alkalmazva azt jelenti, hogy az illető szemérmetlenül, a nyilvánvaló tényeknek ellentmondva azt állítja, hogy a fekete fehér. Párttagra alkalmazva azonban azt jelenti, hogy az illető lojálisan hajlandó a feketéről az állítani, hogy fehér, ha a pártfegyelem ezt kívánja. De jelenti azt a képességet is, hogy az ember elhiggye, hogy a fekete fehér, sőt tudja, hogy a fekete fehér, s elfelejtse, hogy valaha bárki is az ellenkezőjét hitte.”

duplagondol – „A duplagondol azt a képességet jelenti, hogy valaki egyidejűleg két, egymásnak ellentmondó nézet birtokában van, s mindkettőt elfogadja. A duplagondol az Angszoc igazi lényege, hiszen a Párt alapvető ténykedése, hogy tudatosan csal, s közben szilárdan ragaszkodik annak feltételezéséhez, hogy tisztességesen jár el.”

Elérhető pontszám: helyes válaszonként 1-1 pont, összesen 3 pont

FIGYELEM!

A feladatlap megoldása után kidolgozandó TÉTEL CÍME:

„Ha ember vagy, Winston, akkor te vagy az utolsó ember.”
(Orwell: 1984)

Az emberi szabadság megsemmisülésének fokozatai

Orwell 1984 című művében